

МЕТОДИКА ЗБАГАЧЕННЯ МОВЛЕННЯ ДІТЕЙ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ ФРАЗЕОЛОГІЗМАМИ

Статтю присвячено висвітленню суті методики збагачення мовлення дітей дошкільного віку фразеологізмами. У ній розглянуто специфіку цієї методики, розкрито комплексний підхід до реалізації запропонованої роботи з розвитку мовлення дошкільників з використанням фразеологічних ресурсів рідної мови, репрезентовано структурні й змістові параметри та результати систематизації, класифікації й узагальнення методів роботи над фразеологічним значенням й актуалізацією фразеологічних одиниць у висловлюваннях дошкільників.

Ключові слова: фразеологічні одиниці, фразеологічне значення, методика, мета, завдання, зміст, методи, організаційні форми, засоби збагачення мовлення.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення, коли розвиток мовлення дошкільників в умовах дитячої субкультури здійснюється не на користь стандартної лексики, унормованої мови і культури мовлення, великого значення набуває звернення лінгводидактів до витоків національної культури, усної народної творчості і народної мудрості, що знайшла відображення у фразеологізмах – сталих словосполученнях, що пройшли перевірку часом і належать до точних, влучних, лаконічних, дотепних і колоритних виражальних засобів мови. Вони експресивно відтворюють соціальні події, явища, неупереджено характеризують людей, їхні дії і вчинки, виразно оцінюють їх. Звернення до роботи над фразеологізмами в ДНЗ зумовлено не тільки міркуваннями культури. Загальновідомо, що фраземи функціонально активні в побутовому стилі спілкування, який характерний, передусім, для дітей дошкільного віку. Проте аналіз їхніх висловлювань засвідчує, що в дитячому мовленні, як правило, відсутні образні вирази. Дошкільники не завжди (без допомоги старших) спроможні зрозуміти фразеологічне (переносне) значення. Саме тому висловлювання значної більшості дітей позбавлене емоційності, оцінності й образності. Крім того, відсутні й цілісні лінгводидактичні підходи до роботи над фразеологізмами у ДНЗ, які б змінили на краще такий стан розвиненості їхнього мовлення. Відтак вихователі відчувають труднощі в цій ланці роботи з розвитку мовлення дітей, потребують її методичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень. Окремі питання роботи над фразеологізмами в ДНЗ побіжно розглядалися у дослідженнях Н. В. Гавриш (формування образності мовлення старших дошкільників у процесі навчання рідної мови), В. В. Гербової (спрямоване на ознайомлення дітей з фразеологізмами); Н. В. Горбунової (вплив творів художньої літератури на лексичний розвиток дошкільників); І. М. Митькіної (засвоєння старшими дошкільниками фразеологізмів з текстів народних казок); Ю. А. Руденко (збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки) та ін. Проте цілісного уявлення про методику збагачення мовлення дошкільників в єдності його семантичного, прагматичного й експресивного компонентів до цього часу не було представлено.

Отже, **мета статті** полягає в репрезентації структури і змісту створеної нами методики збагачення імпресивного і експресивного мовлення дітей старшого дошкільного віку фразеологізмами, що пройшла експериментальну перевірку в окремих дошкільних навчальних закладах Київської, Черкаської, Хмельницької областей України.

Виклад основного матеріалу. Створюючи експериментальну методику збагачення мовлення старших дошкільників фразеологізмами рідної мови, ми спиралися на поняття “методична система”. Воно розкривається як єдність взаємозумовлених і взаємопов’язаних методичних категорій: мети, завдань, змісту, методів, організаційних форм і засобів.

Мету збагачення мовлення дошкільнят фразеологізмами ми вбачаємо у розширенні складу їх словника фразеологічною лексикою, національно багатшою і колоритнішою за складом, змістовнішою за семантикою і досконалішою за експресивно-стилістичним оформленням висловлювань, ніж звичайна лексика; у цілеспрямованому формуванні в них лексико-семантичних (імпресивних) і фразеопрагматичних (відтворювальних) мовленнєвих навичок. Відразу зазначимо, що метамова робота над фразеологізмами експериментальною методикою не передбачалася. Ні використання термінології, ні понятійна робота над усвідомленням дітьми того, що таке фразеологізми, не були змістом цієї методики. Головна увага спрямовувалася на розуміння фразеологічного значення, розвиток “чуття” фразеологічної мови (Л. П. Федоренко), формування фразеологічної картини світу та точного, виразного і влучного мовлення.

Завдання збагачення мовлення дітей фразеологізмами полягали у наступному. 1. Розширення пасивного словника дітей: уточнення значень уже відомих їм фразеологічних одиниць і розкриття значень нових для них фразеологізмів. Це завдання спрямоване на досягнення осмислення дошкільниками їх смислу, тобто на розуміння того, що означає, який саме фрагмент дійсності (соціальної) називає та чи інша фразеологічна одиниця (далі – ФО). 2. Виформування в дошкільників мовленнєвих навичок доречного уживання фразеологізмів у різних життєвих ситуаціях спілкування; розвиток точності, влучності, барвистості, виразності, дотепності їхнього мовлення.

3. Розвиток експресивності дитячого мовлення, зокрема емоційності, оцінності, образності.

Зміст збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку фразеологізмами був передбачений обсягом створеного нами дидактичного словника фразеологізмів. Словникові статті підбиралися з урахуванням вікових можливостей дітей сприймати і розуміти смисл фразеологічних одиниць. Зазначимо, що мова йде лише про осмислення фразеологічного значення, тобто розуміння смислу, що міститься у ФО, а зовсім не про усвідомлення, яке може бути тільки характерним для метамовної діяльності дитини [4].

Принципи розробки й реалізації експериментальної методики та принципи створення словника фразеологізмів для дітей дошкільного віку, його зміст були тими орієнтирами, які більшою мірою визначали правила вибору методів збагачення як пасивного, так і активного словника дітей фразеологізмами. Хоча добір методів та їх упровадження в експериментальній роботі безпосередньо залежали не тільки від зазначених вище принципів та змісту збагачення мовлення фразеологізмами, а й від інших лінгвометодичних категорій, наприклад, таких, як мета, завдання, організаційні форми і засоби.

Вибір методів роботи над фразеологізмами в ДНЗ здійснювався за таким алгоритмом: а) спочатку виокремлювалися перевірені часом традиційні методи з праць класиків дошкільної педагогіки; б) надалі виділялися ефективні методи, що представлені теорією і методикою сучасної дошкільної освіти; в) пізніше оптимально адаптувалися методи роботи над словом, запропоновані дошкільною лінгводидактикою, доречні й для потреб роботи над фразеологізмами; г) і нарешті вводилися нові, репрезентовані нами методи, необхідність реалізації яких була зумовлена доцільністю врахування специфіки типів ФО, представлених у створеному нами дидактичному словнику фразеологізмів, їх семантики і ступеня метафоричності. У своїй сукупності всі виокремлені методи створювали підстави для вибору оптимальних шляхів і способів збагачення мовлення дітей ФО у ДНЗ.

Виокремлені в такий спосіб і узагальнені у лінгвометодичний комплекс методи класифікували за трьома групами: 1) методи збагачення пасивного словника дітей фразеологізмами (комунікативно-семантичний аспект формування в дітей навичок сприймання і розуміння ФО); 2) методи збагачення активного словника дітей фразеологізмами (комунікативно-прагматичний аспект формування в дітей навичок уживання ФО в усному мовленні); 3) універсальні методи збагачення як пасивного (рецептивного), так і активного (продуктивного) мовлення дошкільників фразеологізмами (комунікативний – семантико-прагматичний аспект формування в дошкільників навичок розуміння й уживання фразеологізмів).

До першої групи методів, яких переважна більшість, ми віднесли такі, що допомагають розкривати значення стійких зворотів. Це такі методи:

– порівняння смислових відтінків образних стійких словосполучень (трохи живий – трохи дихає) (І. І. Срезневський).

– показ краси зовнішньої форми фразеологізмів; відштовхування від безпосереднього (прямого) значення стійкого словосполучення; спеціальні запитання для розуміння їх переносного значення (К. Д. Ушинський);

– пояснення невідомого словосполучення через контекст або текст (Є. М. Водовозова);

– розтлумачення образного виразу контекстуальним синонімом; пояснення значення образних виразів до читання твору; підстановка слова-синоніма під час читання художнього твору (Є. О. Фльорина);

– пояснення переносного значення порівнянь, епітетів, метафор, стійких зворотів; тлумачення значення і співставлення переносного значення фразеологізму з прямим значенням слів-компонентів образних висловів; наочне сприймання ознак, виражених словами стійкого словосполучення (О. П. Усова);

– конкретизація образного значення словосполучень з опорою на контекст; вибіркоче читання уривків із фразеологізмами з оповідання (Є. П. Короткова);

– ознайомлення з творами малих фольклорних форм (приказками, прислів'ями) й іншими фразеологізмами; синонімічне й антонімічне співставлення фразеологізмів (О. С. Ушакова);

– запитання педагога, що допомагають дітям вичленувати образну мовну одиницю з тексту, акцентування на ній уваги (А. І. Полозова);

– пояснення всіх фразеологічних зворотів і слів, ужитих у переносному значенні (А. М. Богуш, Н. П. Орланова, Н. І. Зеленко, В. К. Лихолетова);

– аналіз вихователем фразеологізмів, пояснення їх значення, у тому числі за допомогою дидактичної розповіді (Н. В. Гавриш);

– привернення уваги до стійких словосполучень (А. П. Іваненко);

– розкриття образного значення фразеологізмів шляхом поступового переходу від прямого значення слова до переносного, а потім – до значення слова в одній з його реалізацій у стійкому словосполученні (золотий луг – золотий ліс, золота осінь, золоте серце, золоті руки) (Т. В. Казакова);

– підведення дітей до розуміння семантики виразу “гострий язик” на основі розширення значення слова “гострий”; демонстрація набуття ним нових смислових відтінків: гострий ніж – гострий перець – гострий язик;

– аналогії: встановлення зв'язку за окремими ознаками між різними, на перший погляд, предметами. Плетти павутину: павуки плетуть павутину, Кошії Безсмертний теж плете павутину. Але ж він людина: Як йому це вдається? (Т. А. Сидорчук);

– фокальні об'єкти: наочне представлення дитиною процесу утворення фразеологічного значення. Це встановлення асоціативних зв'язків з різними випадковими об'єктами або їх властивостями. Властивості вибраних предметів переносяться на об'єкт, що знаходиться в центрі уваги, “у фокусі”. Фразеологічне значення – це результат описаної дії. Таким чином, об'єкти, властивості і правила переносу в ньому вже задані. Цей ігровий метод розкриває наявні в мові зв'язки (І. Я. Чуткович, Т. А. Сидорчук, А. М. Страунінг, А. В. Павленко);

– розкриття етимології фразеологізму (Н. С. Лавиш);

– забезпечення розуміння дітьми наявності у фразеологізмах нереального сенсу та емоційно-оцінного компоненту фразеологічних зворотів; конкретизації і розширення значень фразеологізмів (І.М. Митькіна);

– репрезентація дітям стійких словосполучень: або фразеологізмів-синонімів, або фразеологізмів-антонімів (Т. І. Гризик, Л. Є. Тимошук).

Ми запропонували для використання у ДНЗ з метою досягнення розуміння дітьми значення ФО такі методи: а) спостереження за подіями, явищами, які відображено в прямому значенні фразеологізму; б) смисловий розбір фразеологізму з опорою на контекст; в) ідентифікація: заміна фразеологізму, що пояснюється дітям, його синонімом, щоб наочно відтінити складність семантичної структури ФО і її стилістичну виразність; г) зіставлення прямого і переносного значення ФО; г) паралельна і вторинна метафоризація; д) ненавмисне співставлення ФО і відповідна йому ситуація; е) етимологічне коментування – пояснення генези українського фразеологізму; є) спостереження над образним виразом через антонімічні протиставлення; ж) екстраполяція, тобто перенесення мовного образу з однієї сфери до іншої (відбуваються переосмислення й зміни в семантичній структурі лексем і словосполучень, їх конотацій); з) синонімічне нагнітання ознак; к) смислове фразеологічно-синонімічне підсилення висловлювання; л) аналіз фразеологічного значення (виділення ступенів абстракції); м) показ семантико-культурологічного обсягу концепту – складової фразеологізму; н) пояснення значення ФО через складену ситуацію за паралельним тлумаченням.

До другої групи методів ми залучили такі способи збагачення мовлення дітей фразеологізмами, які забезпечують формування в них мовленнєвих навичок актуалізації фразеологізмів у їхньому усному мовленні. Серед них такі методи:

– заучування образних виразів напам'ять (Є. І. Тихеева);

– нагадування дітям типових казкових виразів (гірко плакати) при відтворенні дітьми прочитаного (О. П. Усова);

– пояснення дітьми значень ізольованих фразеологізмів, підбір до них картинок, пояснення фразеологізмів за зразком вихователя; уключення ФО у фрази; постановка питання з метою уточнення значень стійких словосполучень (Як ви розумієте, що означає вираз? Як можна сказати по-іншому?) (О. С. Ушакова);

– звертання уваги дітей під час бесід за змістом літературних творів, фольклорних творів різних жанрів на образні вирази і заохочення вживати їх в активному мовленні (М. М. Алексеева, В. І. Яшина);

– повторення фразеологізму (проговорювання услід за зразком); посилене артикулювання, інтонаційне виділення фразеологізму (А. П. Іваненко);

– ілюстрування, словесне малювання, відтворення образу, що міститься в образному висловлюванні за запитанням вихователя: “Яку картину ти уявляєш собі?”; метод складання розповідей за фразеологізмами; виконання творчих завдань на

матеріалі фразеологічної лексики, а також метод вправ на складання розповідей за фразеологізмами (Н. В. Гавриш).

Нами запропоновані такі методи активізації словника дітей засобами фразеологізмів: а) гумористично-глузливе змальовування ситуації засобами ФО (за різними сценаріями); б) ігрове відтворення фразеологізмів; в) виконання вправ на використання фразеологізмів; г) фразеологічне ускладнення діалогу; г) фразеологічне ускладнення синтаксичної побудови; д) фразеологізація готового тексту; є) виконання завдань креативного характеру на створення нових оригінальних контекстів із фразеологічними ресурсами; ж) використання фразеологізмів у якості заголовку розповідей, описів, міркувань, казок, небилиць тощо; з) добір дітьми доречного фразеологізму до тієї чи іншої життєвої ситуації за завданням вихователя; к) підтримка ініціативного, самостійного підбору фразеологізмів до різних життєвих ситуацій і подій; л) навмисне створення ситуацій, що потребують уключення фразеологізмів у висловлювання; м) активізація вживання дітьми ФО у різних ситуаціях спілкування; н) вибір дітьми правильного пояснення семантики фразеологізму з числа пред'явлених та обґрунтування вибору.

До третьої групи методів ми зараховували способи “подвійної” дії, які можна впроваджувати і при формуванні навичок аудіювання ФО, і при формуванні навичок доречного вживання фразеологізмів під час комунікативно-мовленнєвих актів (говоріння). Це методи:

– подвійного читання коротких оповідань і уключення в питання слів і стійких виразів із тексту для подальшого відтворення; вказівки на пригадування пропущених дитиною образних слів і виразів (Є. П. Короткова);

– підбору синонімів із фразеологічного ряду; метод підстановки найточніших за смислом стійких виразів у речення; метод добору антонімів і синонімів до фразеологізмів (зарубати на носі – запам'ятати назавжди; повісити голову – засумувати) (О. С. Ушакова);

– бесіди за допомогою логічно вибудованої послідовності питань для розкриття значення фразеологізму (Слово лічить. Слово калічить) (Н. С. Лавиш);

– виокремлення дітьми фразеологізмів із тексту прочитаного твору за допомогою запитань (Які казкові вирази Ви запам'ятали?); співставлення двох творів, близьких за ідеєю і змістом фразеологізмів (Н. В. Гавриш);

– добору образних слів і виразів під час спостережень явищ природи з метою конкретизації їх значень і активізації в мовленні (А. І. Полозова);

– спеціальних запитань на засвоєння переносних смислів образних виразів “Із чим можна порівняти?”, “Чи можуть зітхати ліси?” (Р. П. Боша).

Для формування в дітей як навичок аудіювання, так і доречного уживання фразеологізмів ми запропонували такі методи подвійної дії, як-от: а) розвиток чуття фразеологічної мови – виявлення дітьми в тексті образних незвичайних виразів з обов'язковим

відтворенням їх під час його переказу; б) ідентифікація експресивного факту: прирівнювання його до одиниці думки, визначення його шляхом підстановки неемоційного слова, тобто слова-ідентифікатора (ні вдень ні вночі – ніколи); в) синонімічне підсилення чи нагнітання ознак (рано-вранці – ні світ ні зоря).

Усі ці методи знайшли відображення при використанні створених нами мовленнєвих ігор, вправ і творчих завдань.

Для збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку фразеологізмами ми використовували різні організаційні форми. Це були, передусім, дидактичні ігри, спостереження, прогулянки (і цільові в тому числі), різні види занять, бесіди (евристичні у тому числі), екскурсії, сміхотерапія. Корисні в цьому сенсі також й інші організаційні форми життєдіяльності дітей: різні види дитячої праці, розваги, змагання, свята; різні види дитячої діяльності та різні режимні моменти (прийом дітей, сніданок, ранкова гімнастика, обід, підготовка до сну, одягання на прогулянку тощо). Фразеологізми добиралися таким чином, аби найтісніше і найлогічніше зв'язати їхній зміст з тією чи іншою організаційною формою роботи, із життєдіяльністю дітей і різними ситуаціями в дитячому соціумі. Отже, фраземи вживалися вихователем або актуалізувалися в мовленні дітей за принципом дидактичної доцільності й доречності вибраних ФО тій чи іншій освітній або виховній ситуації.

Щодо засобів збагачення мовлення дітей фразеологізмами, то серед таких ми передусім вбачаємо власне самі ФО. До засобів також відносимо словники фразеологізмів, художні твори, різноманітну наочність тощо. Важливі також окремі приклади поведінки персонажів із художніх творів, певні ситуації з історії, з життя дітей, тобто вербальна наочність. Синтаксичними засобами створення мовленнєвої експресії були й народні приповідки, прислів'я, приказки, крилаті вислови.

У якості словесних засобів збагачення мовлення дітей фразеологізмами виділяємо образне мовлення навколишніх дорослих і художнє слово: вірші, художні тексти, в яких яскраво представлені фразеологізми, а також зміст розроблених нами дидактичних ігор, вправ і творчих завдань фразеовідтворювальної і фразеоутворювальної (семантичної) спрямованості. Серед них:

1. Зміст ігор-драматизацій на створення гумору і сатири після придумування дітьми казок, небилиць і розігрування їх у ролях, наприклад, з метою: а) надання мовленню неповторного національного колориту (розказувати про химині кури, замок поцілувати, почесати березовим віником); б) вираження комічного стану (ні встав, ні впав); в) гумористичного порівняння (красива –

наче свиня в коралах, спокійний – як поросля в мішку, не побачити – як свого носа, боятися – як торішнього снігу, потрібний – як п'яте колесо до воза).

2. Зміст драматичних ігор на відтворення фразеологізмів: а) за побаченою пантомімою; б) за фрагментом мультфільму; в) за фрагментом художнього твору; г) за загадкою; д) за картинкою; е) за серією картинок.

3. Зміст фразеологічних вправ: 1) На надання оцінок (позитивної чи негативної) ситуаціям чи ознайомлення дітей або окремих персонажів засобами фразеологізмів за навідними запитаннями вихователя. 2) На вираження почуттів і емоційних станів дітей засобами експресивних мовних одиниць. 3) На передачу внутрішніх якостей персонажів дитячих творів засобами фразеології. 4) На відтворення засобами ФО внутрішнього стану дорослих, дошкільників або персонажів із творів для дітей.

4. Зміст творчих завдань із фразеологічною спрямованістю: 1) На вибір із числа запропонованих фразеологізмів експресивних заголовків до оповідань, казок, описів, міркувань, тобто на використання фразеологізмів у заголовній функції, наприклад: “Не все коту Масниця”, “Заячий дух”, “П'яте колесо до воза”, “На сьомому небі”, “Друзі пізнаються в біді”, “Сказано – зроблено”. 2) На створення розповідей, казок, описів, міркувань за запропонованим фразеологізмом: “Берегти як зіницю ока”, “З голови до п'ят”, “Поговорити по ширості”, “На швидку руку”, “Вовків боятися – в ліс не ходити”, “Переливати з пустого в порожнє”, “Іхати зайцем”. 3) На складання опису зовнішнього вигляду дитини з використанням народних порівнянь (немов намальована; як весна; як маківка; як зіронька на небі; як калина; як квітка навесні; як іскра; як сонце на небі; як мак городній (пишна, хороша); як горлиця; як берізка; як лада (гнучка); як лебідка; як зоря ясна; як ластівка; як сонечко; мов та ясочка).

Джерело збагачення мовлення образними виразами ми також вбачаємо в народних казках, малих фольклорних формах – малих жанрах: прислів'ях, загадках, приказках, лічилках тощо.

Висновки. Отже, тільки комплексний підхід (єдність мети, завдань, змісту, методів, організаційних форм і засобів) до створення методики збагачення мовлення дітей старшого дошкільного віку фразеологічними засобами рідної мови може надати достатній формувальний ефект, оптимізувати мовленнєвий розвиток дітей, забезпечивши комунікативно доцільну експресивність (образність, емоційність, оцінність) їхніх висловлювань, дотепність і влучність, народну соковитість і мудрість, виразність і гумористичність дитячого мовлення, багатого і доречно-го на уживанні фразеологізми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гавриш Н.В. Формирование образности речи старших дошкольников в процессе обучения родному языку : дисс. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Гавриш Наталья Васильевна. – М., 1991. – 188 с.

2. Гербова В.В. Занятия по развитию речи с детьми 4–6 лет / В.В. Гербова. – М., 1987. – 206 с.

3. Горбунова Н.В. Влияние творческих художественных произведений на лексический развитие дошкольников / Н.В. Горбунова // Научная скарбница освіти Донеччини. – № 1. – 2009. – С. 123–128.

4. Калмикова Л.О. Психология формирования мовленнєвої діяльності у дітей дошкільного віку:

[монографія] / Лариса Олександрівна Калмикова. – К.: Фенікс, 2008. – 497 с.

5. Митькіна І.Н. Особенности овладения фразеологизмами детьми седьмого года жизни: дисс. ... канд. пед. наук: 13.00.07 / Митькіна Ирина Николаевна. – М., 2001. – 173 с.

REFERENCES

1. Gavriush, N. V. (1991). *Formirovanie obraznosti rechi starshikh doshkolnikov v protsesse obucheniya rodnomu yazyku [Formation of senior preschoolers' figurativeness of speech in the process of native language learning]*. Candidate's thesis. Moscow [in Russian].

2. Gerbova, V. V. (1987). *Zaniatiya po razvitiyu rechi s detmi 4-6 let [Lessons on speech development with 4-6 years old children]*. Moscow [in Russian].

3. Horbunova, N. V. (2009). *Vplyv tvoriv khudozhnoi literatury na leksychnyi rozvytok doshkilnykiv [Influence of literary works on vocabulary development of preschoolers]*. *Naukova skarbnytsia osvity Donechchyny – Scientific treasury of Donetsk education, 1*, 123-128. Donetsk [in Ukrainian].

6. Руденко Ю.А. Збагачення словника дітей старшого дошкільного віку експресивною лексикою засобами української народної казки: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання (українська мова)» / Ю.А. Руденко. – Одеса, 2003. – 21 с.

4. Kalmykova, L. O. (2008). *Psykhoholohiia formuvannia movlennievoi diialnosti u ditei doshkilnoho viku [Psychology of speech activity formation of preschool age children: [monograph]]*. Kyiv: Feniks [in Ukrainian].

5. Mitkina, I. N. (2001). *Osobennosti ovladeniia frazeologizmami detmi sedmogo goda zhizni [Peculiarities of mastering phraseological units by seven years old children]*. Candidate's thesis. Moscow [in Russian].

6. Rudenko, Yu. A. (2003). *Zbahachennia slovyka ditei starshoho doshkilnoho viku ekspresyvnoiu leksykoiu zasobamy ukrayinskoï narodnoi kazky [Enrichment of senior preschoolers' vocabulary with expressive lexicon by means of Ukrainian folk tale]*. *Extended abstract of candidate's thesis*. Odesa [in Ukrainian].

И. В. Мысан

ОСОБЕННОСТИ ЭКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЙ МЕТОДИКИ ОБОГАЩЕНИЯ РЕЧИ ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА ФРАЗЕОЛОГИЗМАМИ

Статья посвящена разъяснению сути методики обогащения речи детей дошкольного возраста фразеологизмами. В ней рассматривается специфика этой методики, раскрывается комплексный подход к реализации предложенной работы по развитию речи дошкольников с использованием фразеологических ресурсов родного языка, представляются структурные и содержательные её параметры и результаты систематизации, классификации и обобщения методов работы над фразеологическим значением и актуализацией фразеологических единиц в высказываниях дошкольников.

Ключевые слова: фразеологические единицы, фразеологическое значение, методика, цели, задачи, содержание, методы, организационные формы, средства обогащения речи.

I. V. Mysan

PECULIARITIES OF EXPERIMENTAL TECHNIQUE OF ENRICHING PRESCHOOLERS' SPEECH WITH PHRASEOLOGICAL UNITS

The article is devoted to the highlighting of the essence of methods of enriching preschoolers' speech with phraseological units. The author has examined the specificity of this technique, disclosed an integrated approach to the implementation of the proposed work on preschool children's language development by using idiomatic resources of their native language, represented its structural and semantic parameters and the results of systematization, classification and generalization of the methods of work on phraseological meaning and actualization of phraseological units in the statements of preschoolers. Enriching preschoolers' speech by means of phraseology consist in enlargement of their vocabulary by phraseological lexicon, which is more meaningful in semantics and perfect for expressive and stylistic design of statements than conventional vocabulary. This technique is focused on the formation of preschoolers' lexical and semantic (impressive) and phrasal and pragmatic (reproductive) speech skills. The main attention was aimed at the understanding of idiomatic meaning, development of the "sense" of phraseological language (L.P. Fedorenko), forming phraseological world view and precise, clear and felicitous speech. The tasks of enriching children's speech by means of phraseology were the following: 1. Expansion of the passive vocabulary of children: clarifying of the values of already known to them phraseological units and discovering their new meanings. 2. Formation of preschoolers' speech skills to use the phraseological units in different appropriate situations of communication; development of precision, accuracy, figurativeness, expressiveness, wit of their speech. 3. Development of expressive children's speech, including emotion, evaluation, imagery. Thus, only the integrated approach (unity of purpose, objectives, content, methods, organizational forms and means) to creation of a method for enriching the speech of preschool children by means of phraseology of the native language can provide sufficient forming effect, optimize language development of children by providing reasonable communicative expressiveness (imagery, emotionality, evaluation) of their statements, wit and accuracy, richness and folk wisdom, expressiveness and humor of children's speech, which is rich with phraseological units.

Keywords: phraseological units, phraseological meaning, method, purpose, objectives, content, methods, organizational forms, means of enriching speech.

Подано до редакції 08.09.14